

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

1.1.1. Prokuratuur süüdistas kõrgemaid politseijuhte Eerik Heldnat, Elmar Vaherit ja Aivar Alavere kelmuses ja ametialases võltsimises.

Politseijuhid mõisteti kõigis kohtuastmetes õigeks.

Ka viimases kohtuastmes jättis Riigikohus Tallinna Ringkonnakohtu 19. juuni 2025. a otsuse muutmata ja prokuratuuri kassatsioon rahuldamata.

02. jaanuar 2026 Riigikohtu lahend nr 1-24-244.

1.1.2. 2022. aasta 04. jaanuari hommikul pidasid K-komando ja keskkriminaalpolitsei kinni Ain Seppiku koos tema poegade Siim ja Sulev Seppikuga ning Indrek Raudsepa, kahtlustades neid altkäemaksu andmises. Kinnipidamised toimusid jõudemonstratsiooniga, millega jäeti avalikkusele kohe ka mulje raskest kuriteost.

Juba 2023. aasta suvel lõpetati kriminaalmenetlus Ain ja Sulev Seppiku suhtes. Siim Seppikule ja Indrek Raudsepale esitati 2025. aastal altkäemaksu andmise süüdistus, millest prokuratuur otsustas 13. jaanuar 2026 loobuda.

1.1.3. Politsei pidas Tartu tollase abilinnapea Kajar Lemberi kinni 24. mail 2016 kahtlustatuna soodustuskelmuses, altkäemaksu andmises ja toimingupiirangu rikkumises. Prokuratuur esitas talle süüdistuse 21. märtsil 2019.

Soodustuskelmuse süüdistuses lõpetas kohus menetluse osaliselt aegumise tõttu ning ülejäänud osas 11. märtsil 2022 otstarbekuse kaalutlusel. Toimingupiirangu rikkumises ja altkäemaksu andmises mõistis maakohus Lemberi õigeks ning ringkonnakohus jättis otsuse muutmata. Riigikohtus otsust ei vaidlustatud ja see jõustus 8. märtsil 2024.

1.1.4. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14.06.2022 otsusega nr 1-20-1208 tuvastati, et menetluses prokuratuuri esindaja Vahur Verte esitas valeandmeid, kasutas lubamatuid tõendeid, rikkus ausa kohtupidamise põhimõtet. Rikkudes seega teadlikult ja tahtlikult menetlusõigust, kindlustamaks vaid kohtualuste süüd kinnitavate tõendite olemasolu.

Lisaks on prokuratuur antud asjas käitunud ebaausalt nii süüdistatavate kui ka eeluurimiskohtuniku suhtes, kes lahendas deponeerimise taotlusi prokuratuuri eksitava info alusel.

1.1.5. Viru Ringkonnakohtu 09.05.2022 otsus Marti Kuusiku juhtumis tunnistas ringkonnakohus prokuratuuri jälitustoimingu loa õigusvastaseks.

Ringkonnakohus leidis, et ükski prokuratuuri põhjendustest ei ole piisav selleks, et jaatada jälitustoiminguks loa andmise vältimatut vajalikkust, mistõttu on maakohtu otsustus tunnistada Viru Ringkonnaprokuratuuri 02.05.2019 jälitustoimingu luba õigusvastaseks, õige.

1.1.6. 29. september 2022 Tallinna abilinnapea Eha Võrk kohtukaasus, kus Prokuratuur süüdistas Eha Võrku valeütluste andmises.

Kohus leidis, et juhtiv riigiprokurör Taavi Pern läks lubamatu tõendiga liiale.

„Pern kangekaelselt survestas kohtunikku nõustuma lubamatu tõendi kasutamisega. Juhtiv riigiprokurör teadis ise väga hästi, et kohus ei saa esitatavat tõendit vastu võtta, sest seda keelab otsesõnu seadus, kuid ta püüdis kangekaelselt kohut survestada seda siiski tegema.“

Kohtuotsuses tõdeb kohtunik, et kuigi pealtkuulatud kõne oli tunnistatud lubamatuks tõendiks, sai kõne sisu Perni tegevuse tulemusel ometi kohtuistungil avalikuks.

Prokuratuur kaebas ringkonnakohtusse ja pörus nn valeütluste andmise süüdistusega, Eha Võrk mõisteti õigeks.

Kohus: "On raske mõista, miks riik sellisel viisil enda kodanike vastu süüdistusi konstrueerib."

1.1.7. Kohtunik Eveli Vavrenjuki, pankrotihaldur Sirje Tael, advokaat Olev Kuklase jne juhtum.

Harju Maakohtu 22.10.2021 määrusega kohtuasjas nr 1-21-4033 tuvastas kohus, et juhtiv riigiprokurör Taavi Pern rikkus kahtlustatava kaitseõigust ja survestas kahtlustatavat, vassis kohtule ning rikkus kahtlustatava omandiõigust.

Riigiprokurör Taavi Perni taandamine kriminaalasja menetlusest

T. Pern survestas kohtunik E. Vavrenjukki ametist lahkuma 01.11.2019 pärastlõunal toimunud vestlusel, kus ei osalenud süüdistatava kaitsja. T. Pern viis vestluse läbi teadlikult ajal, mil E. Vavrenjuki kaitsja oli hõivatud.

T. Pern rikkus kahtlustatava kaitseõigust, käitus ebaeetiliselt ja -professionaalselt. Arvestades selle õiguse kaalukust kriminaalmenetluses ja prokuröri kohustust tagada kohtueelses menetluses inimesele kaitseõigus, ei ole rikkumine tähtsusetu.

T. Pern esitas E. Vavrenjuki tegevuse kohta menetlusedokumentides ebaõigeid väiteid. T. Pern viitas kohtule esitatud vara arestimise taotluses maksumenetlusele, mida ei eksisteerinud.

Kohus märgib, et taunitav on see, et prokurör oma viga ei tunnistanud, seda üritati ilustada ja kinni mätsida. T. Pern on kohtule vassinud.

T. Pern jättis E. Vavrenjukile tagastamata menetlustoimingute käigus ära võetud sularaha, mille arestimise taotlus jäeti 17.05.2020 kohtumäärusega rahuldamata. T. Pern tagastas sularaha alles 22.07.2020, s.o peale seda, kui E. Vavrenjuk esitas prokuratuuri vastava taotluse ja tema kaitsja oli seda prokuratuuris nõudmas käinud.

Kokkuvõttes on kohus tuvastanud, et T. Pern rikkus kahtlustatava kaitseõigust ja survestas E. Vavrenjukki, vassis arestimistaotluses sisaldunud eksimuse ümber ning rikkus kahtlustatava omandiõigust.

Kohtu hinnangul on tegemist äärmiselt tõsiste etteheidetega ning sel põhjusel tõusetuvad põhjendatult küsimused, kas eelnev menetlus on E. Vavrenjuki suhtes olnud aus ja õiglane ning kas T. Pern on teinud oma tööd erapooletult ning kooskõlas prokurörile õigusaktides ja prokuröride eetikakoodeksis esitatud nõuetega. Mõlemale küsimusele tuleb kohtu hinnangul vastata eitavalt.

Seda nimekirja võiks jätkata.

Selline olukord ei saa enam jätkuda.

1.2. Ühiskondlik reaktsioon

Endise juhtivprokuröri Margus Kurmi arvamusartikkel „Prokuratuur tuleks laiali saata“ ERR-is.

„Isamaa ümber lahvatanud skandaali valguses tundub mulle, et prokuratuur tuleks laiali saata. Maksimaksja raha eest ei ole vaja pidada asutust, mille tegevusest inimesed aru ei saa ning mis külvab ühiskonnas hirmu ja ebakindlust,“ kirjutab Margus Kurm.

Veelgi karmim on aga endise Riigikohtu esimehe ja 1998–2010 Eestist nimetatud kohtunik Euroopa Inimõiguste Kohtus Rait Maruste 13.01.2026 arvamus artikkel Postimehes prokuratuuri tegevuse kohta „Prokuratuuri mentaliteet“.

Muuhulgas märgib Maruste: „Kuigi inimesed on selles asutuses vahetunud, on prokuratuuri mentaliteet jäänud suuresti muutumatuks. Kahjuks. See on miskipärast võrreldav nõukogude aegse asutuse omaga, kui prokuratuur toimetas kolmnurgas Eestimaa kommunistliku partei keskkomitee administratiivorganite osakond ja riikliku julgeolekukomitee (KGB).

Sellise mentaliteedi nimetus on repressiivsus – karistamatu – vastutamatu repressiivsus. Kõlab karmilt, kuid demokraatlikus ühiskonnas palju kaugemale minna on raske.“

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on tagada, kontroll prokuratuuri tegevuse üle ning panna nad oma tegevuse eest vastutama, sest sisekontroll ei toimi ning välistada tuleb olukord, kus prokurörid oma tegevusega ei saaks nii riigile, kui rahvale kahju tekitada.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei kasutata uusi termineid.

5. Seaduse mõju

Muudatus loob olukorra, kus prokurörid hakkavad kohusetundlikumalt suhtuma oma ametiülesannetesse ning sellega hoitakse ära võimaliku kahju tekitamine riigile tervikuna. Samuti antakse avalikkusele positiivne signaal, et Eestis ei ole karistamatuid.

6. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused

Seaduse muudatusega kaasnevaid kulutusi ei ole.

7. Rakendusaktid

Seaduse jõustamiseks ei ole eraldi rakendusakte vaja.

8. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub seaduse avaldamisest Riigi Teatajas.

Algatab Riigikogu liige

Kalle Grünthal

21.01.2026